

ΑΝ ἀσφαλτοστρώσουμε τούς δρόμους θὰ σταματήσῃ κ' ἡ ἀναθεματισμένη σκόνη καὶ δὲ θὰ μοῦ φανῆ παράξενο & λιγοστέψουνε τότες κ' οἱ ἄρρωστιες. Τὸ τέ μικρόνια ἔχει ἡ σκόνη ἔνας Θεός τὸ ξέρει. "Αλεψήθη αὐτὸ τὸ κακὸ τῆς σκόνης ἡ Ἀθήνα θὰ γίνη μιὰ ἀπὸ τὶς ὥραιότερες Εὐρωπαϊκὲς χῶρες.

**

ΤΩΡΑ ποὺ λέμε γιὰ τὴν σκόνη, παρατηρήσατε ποτὲ πῶς καθαρίζουνται οἱ δρόμοι; Τὸ εἰδα τὶς προσλλες ποὺ φυσοῦσε δυνατὰς ἀγέρας στὴν ὅδο Σταδίου. Διὸ φορές τὴν μέρα σαρώνουνε τὴν σκόνη σὲ βουναλάκια στὶς ἀκρες τοῦ δρόμου καὶ τὴν ἀφίουν ἔκει γιὰ νὰ τὴν πάρῃ τὸ κάρρο. Αὐτὸ δρόμος ποὺ ἐπρεπε νὰ τοὺς ἀκολουθῇ ἔρχεται σὲ κάμποση ὥρα καὶ στὸ μεταξὺ ὁ ἀγέρας σκορπίζει τὴν σκόνη καὶ τὸ σάρωμα ἔχει νὰ ξαναρχίσῃ. Κάνουμε δηλ. μιὰ τρύπα στὸ νερό. Δὲν μπορεῖ νὰ διορθωθῇ αὐτὸ τὸ κακό; "Α μαζεύστανε μὲ τρόπο συστηματικὸ ἡ σκόνη, θὰ εἴχαμε πολὺ λιγότερη καὶ τὸ ἔξοδο ἔτοι θὰ ἔπιανε κάποιο τόπο.

**

EINAI πιὰ νὰ ἐλεεινολογήσῃ κανεὶς μερικὲς ἐφημερίδες ποὺ ξακολουθοῦνται τὸ μυθιστόρημα τοῦ ἀξιωματικοῦ ποὺ σκοτώθηκε στὴ μονομαχία. 'Ο κόσμος βαρέθηκε αὐτὴ τὴν ἴστορία, κι ἀν ἀκόμα ὑπάρχουν λίγοι ποὺ τοὺς ἀρέσουν τὰ σκάνταλα καιρὸς εἶναι οἱ δημοσιογράφοι μας ἀντὶς νὰ καλλιεργοῦνται τὴν περιέργεια τους νὰ προσπαθήσουνε νὰ τοὺς διορθώσουνε.

**

ΠΟΛΛΑ δρόμος ζητάμε ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες μας! 'Η πενταρολογίκη ἔχει κάμει τοὺς περισσότερους δημοσιογράφους νὰ μᾶς παρουσιάζουν τὶς ἐφημερίδες τους σὰ σαλάτα ρούσικη. Μυθιστόρηματα, ἴστορίες, παραμύθια γεμίζουν τὶς σελίδες τους καὶ κάπου κάπου καὶ μιὰ εἰδηση γιὰ ποικιλία. Τὸ πρωτ ἀμάδιαβάζω τὶς ἐφημερίδες ἔχω νὰ φαρέψω τὰ νέα τῆς ἡμέρας. "Αν τύπωναν τουλάχιστο δλεις τὶς εἰδησες τὲ μιὰ σελίδα καὶ γέμιζαν τὶς ἄλλες μὲ τὰ ρομάντσα τους, τότες θὰ ἔκχναν τὸν κόσμο νὰ κοπιάζῃ λιγότερο. Μὰ θὰ μοῦ πῆτε, τότε ποὺ θὰ φαίνουνταν καθαρὰ ἡ γύμνια τους σὲ εἰδησες, θὰ τὶς ἀγοράζε κανεὶς;

**

ΚΑΛΟ κι αὐτὸ ποὺ στὸ λογοκοπάνισμα τῆς Βουλῆς μας βρέθηκε κ' ἔνας βουλευτὴς νὰ ἐπερωτή-

σῃ τὴν Κυβέρνηση γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Λαϊκῆς Τράπεζας. Στὸ προπερασμένο φύλλο γράφτηκε κάτι γιὰ τὴν παραίτηση τοῦ κ. Λιβιεράτου καὶ τὴ συνέντευξη τοῦ κ. Ἐπόπτη καὶ τώρα περιμένουμε νὰ δοῦμε τὸ ἀπάντηση θὰ δώσῃ ὁ ὑπουργὸς γιὰ νὰ μάθῃ κι ὁ κομικῆς ἐπίσημα τὸ γίνεται.

**

ΟΣΑ εἶπε στὴ Βουλὴ τὴν περασμένη βδομάδα δ. κ. Πρωθυπουργὸς γιὰ τὸ σιδερόδρομο τῆς Σπάρτης δὲν ἀρέσανε στοὺς Σπαρτιάτες. Συλλαλητήρια γίνουνται ἔκει κ' οἱ ἐφημερίδες γράφανε πὼς θὰ παραιτηθοῦν οἱ βουλευτὲς τῆς Επαρχίας.

Βέβαια οὖν τέτιος σιδερόδρομος εἶναι πολὺ χρήσιμος καὶ πρέπει νὰ γίνη, γιὰ τὴν ὥρα δρόμων ἔχουμε νὰ ξεμπερδέψουμε ἔνα σωρὸ Εθνικὴ ζητήματα ποὺ δίχως ἀλλο πρέπει νὰ προτιμηθοῦνε.

**

ΑΝ οἱ Σπαρτιάτες σκεφτοῦνε τὸ πράμα πιὸ ψυχραίμα θὰ δοῦνε πὼς τὸ ζήτημα τῆς βοήθειας τῶν προσφύγων εἶναι σπουδαίοτερο κ' ἔθικότερο ἀπὸ τὸ σιδερόδρομό τους, κι ὅτι ἔγινη δάνειο οἱ παράδεις πρέπει νὰ ξοδευτοῦνε γιὰ τοὺς δυστυχισμένους αὐτοὺς ἀδερφούς μας ποὺ ζητοῦνται προστασία.

**

ΟΙ παράδεις ποὺ μαζεύτηκαν ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἔρανο μοιραστήκανε σὲ δεκαπέντε Καταστήματα δηλ. Νοσοκομεῖα, στὸ Φρενοκομεῖο, στὸ μαιευτήριο καὶ ἄλλα. Καθένα ἀπ' αὐτὰ πῆρε 1800 δρ. Τὸ καλὸ ποὺ θὰ κάμουν οἱ 1800 δρ. σ' αὐτὰ τὰ Καταστήματα εἶναι πολὺ μικρὸ καὶ θὰ είταν πολὺ καλύτερα ἂν οἱ 30.000 δρ. μοιραζόντανε σὲ 3 ή 4 Νοσοκομεῖα ἀπὸ ἑκατὸν ποὺ δέχονται τὸ φτωχόκοσμο σὰν ἀρρωστατεῖν π.χ. σὰν τὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΣΤΗΝ ΟΥΣΙΑ!

"Η νηράλια ἐπιστήμη τοῦ Ραμᾶ δὲν ἀξίωσε νάρθη στὴν ούσια τοῦ ζητήματός μας καὶ πρῶτα πρῶτα στὸ πιὸ κύριο καὶ σημαντικό, ποὺ δίχως του συζήτηση δὲ γίνεται, δηλ. στὴ σχέση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου μὲ τὴν ἔξελιξη τῆς κοινωνίας. Αντὶ μιὰ κατηγορηματικὴ ἀπάντηση στὸ ρώτημά μου, ἔπιασε πάλι τὸν παλιὸ χαβά ἀν εἶναι δυνατὸ ποτὲ

νὰ γίνῃ ἡ κοινωνιολογία θετικὴ ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη.

Τέτια κανένας δὲν τὴν εἶπε, οὔτε τὴ στοχαστική κι οὔτε μπορεῖ νὰ γίνῃ βέβαια. 'Ο κοινωνιολόγος δὲν ἔχει μπρός του πρόχειρο καὶ θετικό ὑλικό, σὰν τὸ φυσιοδίφη κι ὁ πειραματισμός του εἰν' ἀδύνατος. Φυσικούς, μαθηματικούς νόμους, ποὺ νὰ ὑπάγωνται σὲ πειραματισμό, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ βγάλῃ, ὡς τόσο δύναται νὰ μεταχειριστῇ τὴν μέθοδο τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ μ' αὐτὴ νὰ φτάσῃ σὲ συμπεράσματα, ἀν δῆλο τόσο θετικό, δημοσίευση, πάντα δρμας ἀρκετὰ ἀκριβῆ καὶ χλιες φορές πιὸ πιθανότερα ἀπὸ τοὺς προσωπικοὺς πόθους καὶ τὶς φαντασιώπιες ὑποκειμενικῶν κοινωνιολόγων. Κι αὐτὴ ἡ μέθοδο εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ κι ἀπροκατάληπτη παρατήρηση δρμοῖν την συγγενῶν αἰτίων, ποὺ δίνουν δρμοῖαν συγγενῆ ἀποτελέσματα. 'Ο κοινωνιολόγος βέβαια δὲ βρίσκεται στὴν ἴδια μοίρα μὲ τὸν πειραματισμὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Σὰ μέλος τῆς κοινωνίας κι αὐτὸς μὲ πόθους προσωπικούς, μ' ἔντιχτα ἀτομικὰ καὶ μὲ φυσιολογία δική του, δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσῃ πάντα τὴν ἀπόλυτη φυχρότητα, τὴν ἀμφορίην τοῦ φυσιοδίφη, πούχει μπροστά του ὑλη ἀδιάφορη καὶ στερημένη ἀπὸ καθετικούς συμφέρουν. Γι' αὐτὸ δέστο ἀντικειμενικὰ κι ἀπροκατάληπτα δουλεύει νὰ σκέψη τοῦ κοινωνιολόγου, τόσο πιὸ μεγάλη κ' ἡ πιθανότητα νὰ βγοῦν ἀληθινὰ τὰ συμπεράσματά του.

Τὸ ὑλικό, ποὺ ἔχει καὶ σπουδαῖς διαφορούς, τοῦ τὸ προσφέρουν ἀπὸ τὸν μέρος ἐσωτερικὰ κοινὰ γνωρίσματα, κοινὲς ἀνάγκες τῆς ἀνθρώπινης φύσης, κοινὴ τάση πρὸς ἔξελιξη κι ἀπὸ τὸν τόλλο ἔξωτηρικὲς διάφορες συνθήκες, ποὺ ἐπιδράν στὸ βαθύτερης ἔξελιξης καὶ στὴν ἔντασή της. "Οσο πολλὴ ἡ συγγένεια στὰ κοινωνικὰ φαινόμενα δυὸ χωρῶν, τόσο πιὸ μεγάλες κ' οἱ πιθανότητες στάποτελέσματα τῆς ἔξελιξής τους. Οἱ ξεχωριστές τοπικές συνθήκες στὴν καθεμίας ἀπ' αὐτές ἔχουν φυσικὰ μεγάλη σημασία, μπορεῖ νὰ λλαγήσουν τὴ χροιά, μπορεῖ νὰ δώσουν χαρακτήρα ἀλλιώτικο στὴ μορφὴ τῆς ἔξελιξης καθεμίας χώρας, σύμφωνα μὲ τὶς ξεχωριστὲς τοπικές συνθήκες της. Αὐτὸ δρόμος δὲν ἀλλάζει τὴν κύρια ούσια τῆς ἔξελιξης, ποὺ γίνεται παντοῦ κατὰ τὸ ἵδιο γενικὸ σχῆμα, γιατὶ οἱ ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὑλικοὶ δρόμοι τῆς ζωῆς, η οἰκονομικὴ βάση κ' ὑπόσταση τῆς κοινωνίας εἶναι παντοῦ ἡ ἴδια.

"Η ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν δρῶν ἀπὸ ιστορικούς λόγους, ποὺ δὲν εἰν' ἐδῶ ὁ σκοπός μου νὰ τοὺς ἔκθεσω, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Γαλλία, πρῶτα ἀπὸ

οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες θέατρο πρῶτων δὲν εἴχανε, κάμανε καὶ δράμα καὶ κωμῳδία σὲ διάστημα ἑκατὸ χρονῶν. Γιὰ νὰ γίνη κάτι ἀπὸ τὸ τίποτα κοντά στὸ νῦ πώς χρειάζονται βαθμοὶ βαθμοί. Κανένανε λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἀπαραίτητους βχθμοὺς κάθε παρόμοιου ξετυλιγμοῦ, δὲν ἀμελήσανε, λέει ὁ ίστορικός, μὰ τοὺς περάσανε γλήγορα γλήγορα καὶ φτάσανε ἀψε στὴν ἐντέλεια. Μὲ τὸν ἕδιο τρόπο κ' οἱ δίκοι μας, αἰ ! ἀς τοὺ ποῦμε κι ἀφτουνοῦ τὸνορά του, μὲ τὸν ἕδιο τρόπο κι δίκος μας ὁ ἀγαπητὸς ὁ Φωτιάδης ἀπὸ τῶρα πολεμᾷ νὰ μᾶς σηκώσῃ τὶς δασεῖς, τὶς ψιλές, νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ παρά ἔνα ι κ' ἔνα ο γιὰ ὅλα τὰ φωνήντα, κ' ἔτσι πιὰ νάποχτήσουμε ἀστροπελεκὶς τὸ ἰδανικὸ τῆς ὁρθογραφίας. Πῶς ἔχει δίκιο, ρώτημα δὲν εἶναι. "Η ὁρθογραφία μας ἐλεεινή, καὶ δὲ θὰ μείνῃ. Νάκονσουμε δρόμους καὶ τὸ μά. Μὰ ἔχει δύο, πῶς ἡ ὥρα δὲν ἥρθε ἀκόμη, γιατὶ ξυπαξούνται ἀδικαὶς ἀθρώποι καὶ μεῖς θέλουμε ἀναγνῶστες, μάλιστα μεταξὺ στοὺς γραμματισμένους, ποὺ συνηθίσανε ἀλλιώτικος. 'Ο Anatole France, ποὺ πήγε τώρα τώρα στὴν Ἀθήνα καὶ ποὺ τὸν Ιανουάριον έπιασε πάλι τὸν παλιὸ χαβά ἀν εἶναι δυνατὸ ποτὲ

ἡρωας μας, δ. Παλαιμάς, ποὺ βγῆκε ἀμέσως νὰ τὰ ποδείξῃ τοῦ φημεροδιογράφου(7), δ. Anatole France, σὰ γύρισε στὸ Παρίσι, μας ἔμαθε ξενκυτίας πῶς εἶδε ἄλλα στὴν Ἑλλάδα, πῶς μίλησε μὲ κάμπο ποσούς 'Αθηναίους, μὲ κάμπο ποσες 'Αθηναίστες καὶ σημειώσε πῶς ἵσια ἵσια στὴν κοινωνία, στὴν ἀριστοκρατικὴ τὴν κοινωνία, στοὺς προκομμένους, στοὺς καλλιεργημένους, βλέπει κανεὶς τὴν πρόσδο τὸ τὴν ἀγάπη τῆς δημοτικῆς. 'Αφτοὺς δόλους, χρέος μας

εἶναι νὰ μὴν τοὺς δυσκολέσουμε τὸ διάβασμα, ἐκεῖ ποὺ δὲν πρέπει.

"Έχει δρόμος καὶ δέφτερο μά. Τὸ ζήτημα ἐφοκιάστη δὲν εἶναι διόλου. Είναι πολύπλοκο, δηλαδή δὲ φτάνει νὰ βίσουμε στὸ γιαλὸ ἔνα ωμέγα, δυὸ ἡτα, τρία ψύιλο καὶ τέσσερα οι, αι, ει, παρὰ νὰ ξέρουμε ποὺ καὶ πῶς θὰ τὸ βγάλουμε, γιὰ νὰ βολέψουμε καὶ τὰλλα, γιὰ νὰ δείξῃ τὸ σύνολο τῆς ἀλλαγῆς τῆς χρειάζομενη ἀρμονία. Καὶ μήτε τοῦτο δὲ φτάνει

καθάλλη χώρα τῆς Εύρωπης, ἔφερε καὶ τὴν κοινωνί-
κὴν πρόσδοτο σ' αὐτές πρωτήτερα ἀπ' τις γειτονικές
τους. Συνέπεια τῆς προόδου αὐτῆς εἴται ἡ ἐπανά-
σταση τοῦ Κρόμβελλ κ' ὑστερὸν ἀπὸ Ἑναν αἰώνα, ἡ
μεγάλη γαλλική. Τὴν ἀνάγκην τῆς βιομηχανικῆς ἀκ-
μῆς ἐκπροσώπησε ἡ καταχτητικὴ δρμὴ τοῦ κορσι-
κανοῦ, ποὺ ζεχύθηκε στὴν Εύρωπη, ἐλευτερώνοντας
μὲ τὴν κατοχήν τους τὰ γερμανικὰ κράτη ἀπ' τὴν
ὅπισθιδρόμηση, ξυπνώντας τὸ γερμανικὸν λαό, τὸν ἀ-
ποκαρφέντιον κάτω ἀπὸ τὸν πολυκέφαλο δεσποτισμό.
Μὲ τὸ διωγμὸν τοῦ Ναπολέοντα πνοὴ ξαναγεννητικὴ
φύσης ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὸ γερμανικὸν ἔθνος· κά-
τω ἀπ' τὰ δημοκρατικὰ ἐνωτικὰ ὄντειρα τῆς ἀργο-
ξυπνούσας ἀστικῆς τάξης ἡ βιομηχανία ἀρχίσε νὰ
δείχνῃ τὴν καπιταλιστικὴν ὅψη τῆς καὶ στὶς γερμα-
νικὲς χώρες, ποὺ τὸν οἰκονομικὸν ὄργανισμό τους τὸν
δέσποζε ως τότε ἡ φυσικὴ παραγωγή. Καὶ ἡ ἴδεο-
λογία τῆς ἐποχῆς σήκωσε πρώτη, ἀλλὰ Ραμά, τὴν
διαμαρτύρουσή της μὲ τὴν φωνὴν τοῦ Γκρού καὶ
“Ἐσσε καὶ τὴν μορφὴν τοῦ «γνήσιου γερμανικοῦ σοσια-
λισμοῦ». Η διατήρηση τοῦ ἀγγροτικοῦ καθεστῶτος,
φώναζε, εἶναι τὸ μόνο ποὺ ἀρμόζει στὸ γερμανικὸν
λαό. Ἀπ' τὴν βιομηχανικὴν ἀκμὴν φοβούνταν ἀφενὸς
τὴν συγκέντρωσην τοῦ κεφαλαιοῦ, ἐξάλλου τὸ γέννη-
μα μιᾶς προλετάρικης ἐπαναστατικῆς τάξης. Η φύ-
ση τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἔλεγχαν οἱ ἴδεολόγοι, δὲ θὰ
μπορέσῃ ἵνανεχτῇ ποτὲ τὶς ἀδικίες καὶ τὰ αἰσχυ-
τῦ καπιταλισμοῦ. Τὸ γερμανικὸν ἔθνος εἶναι τὸ ἀ-
γνότερο κ' ἐντιμότερο τοῦ κόσμου, δι γερμανὸς ὁ πιὸ
δίκαιος κ' εὐθύς, ὁ τύπος τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν πάλη τῶν τάξεων, ποὺ είναι κίνδυνος νάρθη μὲ τὸ κεφάλαιο καὶ μὲ τὴ βιομηχανία, ἀδὲν ταιριάζει στὸ χαραχτήρα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Τὸ μέλλον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὑποστήριζαν οἱ «καλύτεροι» τοῦ ἔθνους, πρέπει νὰ μείνῃ στὴ φυσικὴ ἴστορικὴ παράδοσή του, νἀγκαλιάσῃ ξανὰ τὰ πάτρια, νὰ γυρίσῃ στὸν πατριαρχικὸ τρόπο ζωῆς, στάγνω του ἥθη, ὅπως τὰ περίγραψε δέ Τάκιτος μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρό.

Αντίκρυ στις δερολογίες αύτές έβγαινε ή αστική καπιταλίστικη κοινωνιολογία κι απχντούσε μὲ τὸ Λιστ: Ἡ Γερμανία μόνο μὲ τὴν ἀνάπτυξην τῆς βιομηχανίας θὰ πάη μπροστά. Αὐτὸς εἰν' ὁ δρόμος τῆς προοδοῦ της¹ καὶ τὸ μέλλον της εἶναι νὰ πάρῃ τὴν θέσην τῆς Ἀγγλίας. Μόνο μὲ τὴν βιομηχανικὴ ἀκμὴ της θὰ μπορέσῃ νὰ ξετινάξῃ τὸ φεουδαλικὸ ζυγὸ καὶ νάποχτησῃ σύνταγμα κ' ἐλευθερίες.

Τέλος πρόσθιας δ Μάρκ ο μὲ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ

ὅλη τὴν δύναμή μου νὰ σᾶς τὴν καταβαθύνω. Ή γραμματική μας δὲν ταχτοποιήθηκε· τί γυρέσετε ταχτοποίησην τῆς ὄρθογραφίας;⁸ Σταθήτε. Σταθήτε.

**Καὶ σίγουρο ἔσεις πώς θὰ σταθῆτε. Δὲ στίχε-
ται ὅμως ἔτσι ἐφοκολα ὁ Ρωμιός. Γιατί; Ἐδῶ ἀ-
ξίζει νὰ τὸ ψυχολογίσουμε τὸ γιατί.**

·Ο Ρωμιός θέλει δινεξαρτησία.

•H ἀνέχαρτοι !

Τί ώραί λέξη—καὶ τί μὲν δίνετε τώρα γὰρ σᾶς
ἀποδείξω πώς ἀνεξαρτησίᾳ δὲν εἰναι, πώς εἰναι τὸ
ἀντίθετό της;

Ἐκεῖνο ποὺ λέγαμε καὶ πιὸ ἀπόνω. Τὰ μά-
βρα, τὰ καταραμένα τὰ χρόνια, οἱ τέσσερεις οἱ αἰώ-
νες. Ὁ Ρωμιὸς τότες πληνυμα δὲν ἔκανε, ἀναγκα-
ζότανε μᾶλιστα νὰ πνίξῃ καὶ τὸ ἀγαπημένο του τὸ
έγγω. "Αμά γλύτωσε ἀπὸ τὴ σκλαβιά, σηκωθῆκε

8) Τὸ πολὺ πολύ, νομίζω, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ παραδεχτῇ γιὰ τὴν ὥρα, εἶναι τὸ εἰ τῆς ὑπόταγκτης ἀντὶς η. Μᾶ καὶ τοῦτο θέλει σχέψη, ἐπειδὴ μπορεῖ καμιά μέρα νὰ γράφεται ι, ὡστε δοκιμάζουμε ὅλλαγή ποὺ κι ἀφτὶ βιβλιάξῃ. Μα δὲν ἔχει καὶ νόημα να βάζουμε εἰ στὴν κατάληξη, ἐνώ γράφουμε ἄξαφνα φτιάνω, ἀντὶς φτειάνω, ή μιάζω ἀντὶς μοιάζω, τότες καὶ τὸ νὰ πεῖ βάπτετε νὰ πὶ νὰ τὸ γράψουμε. Κάθε μεταρρύθμιση πρέπει νὰ εἶναι γενική, πρέπει, σὰν τὴ γραμματική μας, νάγυν ἀρμονία.

νόμου τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας. Τί είναι καλὸν καὶ τί κακό, τί πρέπει καὶ τί δὲν πρέπει, εἰπε, ἀπ' αὐτὰ ἡ ζωὴ δὲν ξέρει. διχως τὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου ἀναπτύσσεται ἀπάνω στὶς υλικὲς ἀνάγκες της, στὰ περιγγειακά της μέσα. Ἡ Ἀγγλία, ή χώρα ἡ πιὸ προοδεμένη οἰκονομικῶς, θάνατον τὸ πρότυπο τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης καὶ συνεπῶς καὶ τῆς κοινωνικῆς γιὰ κάθε τόπο.

"Επειδὴ συζητοῦσαν, καλνώρα μας, οἱ θεωρητικοὶ τῆς Γερμανίας, διταν ξαφνικὰ ἡ περιβόητη στάση τῶν ύφαντῶν τῆς Σιλεσίας, ποὺ τὴν ἀποθανάτισε τὸ τραγούδι τοῦ Χαΐνε, μεταφρασμένο στὴ γλώσσα μας ἀπ' τὸν Καμπύση, καὶ ὑστερά τὸ δραματικὸ ἀριστούργημα τοῦ Χάουπτμαν. Ἡ στάση αὐτὴ ἐθύγαλε στὸ φῶς τέτια ἐκμετάλλεψη τῆς ἔργασίας ἀπ' τοὺς ἔντιμους γερμανοὺς τοῦ Γκρύν, ποὺ μπροστά της χλωμαίνει ἡ φοβερότερη ἐγγλεζικὴ καπιταλιστικὴ ἀδικία. "Ο "Εξς, σὰν τίμιος ἀνθρώπος κ" εἴλικρινής, ἀναγνώρισε τὸ ξέσπασμα τοῦ χείμαρρου τοῦ καπιταλισμοῦ, ποὺ θάπλωνονταν κατόπι, φέρνοντας τὴν ἀκμὴν στὸν τόπο του, καὶ προσχώρησε στὶς ιδέες τοῦ μαρξισμοῦ.

Αύτά δείχνουν πώς ύποκειμενικοί εύλαβεις πόθοι δὲν έχουν σημασία καμιαὶ μπρός στή φορά τῶν πραγμάτων καὶ πώς πλαίσιον αὐτοὺς ύπάρχει μιαὶ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, ποὺ συμπέφτει πάντα μὲ τὴ γνώμη τοῦ πιὸ ἀπροκατάληπτου παρατηρητῆς.

Πιὸ συπικότερο εἶναι τῆς Ρωσίας τὸ παράδειγμα.

Ἐπειδὴ ἡ Ρωσία εἶχε χαραχτήρα πιὸ γεωγραφικό ἀπ' τὴν Γερμανία, ὁ κοινωνιολογικὸς ἀγώνας ἀρχισε πρῶτα σὲ πνευματικό, θεωρητικὸ ἔδαφος γιὰς νὰ συνεχιστῇ κατόπι σὲ οἰκονομικὸ ἀπ' τοὺς διαδόχους τῶν πρώτων θεωρητικῶν κοινωνιολόγων.

Ανάλογα μὲ τὸ γερμανικὸ τοῦ Γκρύν, φύτρωσε στὶς ὅχθες τοῦ Νέβα τόνετρο ἐνὸς γυνήτου ρούσσικου πολιτισμοῦ. Οἱ ρούσσικοι οὐτοπιστικὸς γεωργικὸς σοσιαλισμὸς φαντάστηκε ἔνα ἀπόκοσμο, ἀγροτικὸ πατριαρχικὸ εἰδύλλιο, ὃπου θέλησε νὰ κλείσῃ τὸ μέλλον τοῦ ρούσσικου λαοῦ. Οἱ διανοητικὲς τάξεις τῆς χώρας χωρίστηκαν σὲ δυὸ στρατόπεδα, στοὺς «σλαβόφιλους» (σὰ νὰ ποῦμε τοὺς δικούς μας πάτριους) καὶ στοὺς «δυτικόφιλους», ποὺ βρήκαν στὸ μεγάλο συγγραφέα Τουργένιεφ ἔναν ἀπ' τοὺς πιὸ θερμοὺς προμάχους τους. Οἱ πρῶτοι μάχονταν γιὰ τὸν ἀπο-

στὸ ποδάρι, ὥγητηκε ἔξω καὶ τὴν ἀναρχία του τὴ
βάρφτισε ἀνεξάρτητος· ἔτσι μπόρεσε πιὰ νὰ φανῆ
καὶ τὸ καταπτητημένο του πρῶτα τὸ ἐγώ. Νόμο δὲ
θέλει, δὲν καταλαβαίνει, δὲν ξέρει. "Οπως τοῦ κα-
πνίσῃ. Θάκολουθήση τὴ φαντασία του, τὸ καπρί-
τοιο του. Τὸ ἵδιο καὶ στὴ γλώσσα. Καὶ γιὰ τοῦτο,
νὰ μὴ θα βῆτε πώς τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα είναι
ζήτημα γλωσσικό· τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα είναι ζή-
τημα ήθικό. Τὴν ψυχή μας νὰ βάλουμε σὲ ταξη-
βάζουμε σὲ ταξη καὶ τὴ γραμματική μας. Καὶ μὴ
μου λέτε πώς προσμένουνε νὰ τοὺς κάμω μιὰ γραμ-
ματική· τὴ γραμματική μου ἀπὸ τὰ βιβλία μου
τὴν ξέρουνε, καὶ τὶς περισσότερες φορὲς φτειάνουνε
δική τους, ὅχι τάχα γιατὶ δὲν τοὺς ἔπεισε ἡ δική¹
μου, μὰ γιατὶ προτιμοῦνε τὸ ἄγιο τὸ κέφι. Λοιπὸν
ἄλλοι είναι τὸ κακὸ κι ἄλλο μᾶς λείπει ἀπὸ γραμ-
ματική. Πρέπει νὰ γίνουμε ἀντρες. Νομίζει δὲ Τρω-
μιὸς πώς είναι ἀνεξάρτητος καὶ δὲ βλέπει πώς εί-
ναι παιδί. Πρέπει κανεὶς μέσα του νὰ νοιώθῃ τὶ ση-
μαίνει λεφτεριά, πρέπει ἀνεξάρτητος μέσα του νὰ
είναι, γιὰ νάκουσῃ θεληματικὰ ἔναν κανόνα, μιὰ
πειθαρχία. Κοιτάξτε τὸν "Αγγλο, ποὺ πιὸ ἀνεξάρ-
τητος ἀθρωπὸς ἀπὸ τὸν "Αγγλο στὸν κόσμο δὲν ὑ-
πάρχει, ποὺ δὲν ὑπάρχει καὶ πιὸ σκλαδος τοῦ νό-

ση, οι δεύτεροι ήθελαν νάνοιξουν διάπλατα τὰ σύνορα στὸν πολιτισμὸν τῆς δύστης, σ' αὐτὸ μονάχα βλέποντας τὴν πρόοδο τοῦ τόπου τους. Καιροὺς βάσταξε ὁ πνευματικὸς πόλεμος τῶν δυο κομμάτων, που τὰ διαδέχτηκαν κατόπι οἱ «λαόφιλοι» κ' οἱ «μαρξιστές», ώςπου ἡ ἔξελιξη, δουλεύοντας ἀνέγνωστὴ ἀπ' τοὺς ὑποκειμενικοὺς πόθους τῶν οὐτοπιστῶν, ἔφερε τὸν καπιταλισμὸν καὶ τὴ στεργὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση, που βεβαίωσε τὴν πρόρρηση τῶν μαρξιστῶν.

Παράδειγμα δομού μας δίνει η Ἰαπωνία. Ὁπως γνωστό, τὸ κράτος τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλιου ἐδῶ καὶ μισθὸς αἰώνα ἔπλεε σὲ στασιμότητα κινέζικη. Κανένας δὲν μποροῦσε νὰ προβλέψῃ πώς δὲ λαὸς αὐτὸς θήφτανε στὴν καταπληγτικὴν ἀνάπτυξην τῶν τελευταίων χρόνων. Τοπικὲς αἰτίες ἀλλαζαν τὰ πράγματα. Οἱ αὐτοκράτορες εἶταν εἰδος αἰχμαλώτων τῆς αὐλικῆς καμαρίλας, ὡς που δὲ τωρινὸς Μικάδος, ἄνθρωπος φύστης ἔξαιρετικῆς, σπάντας τὰ ἰστορικὰ δεσμά του, μπήκε ἐπικεφαλῆς τῶν νεωτεριστικῶν προοδευτικῶν στοιχείων, ποὺ φάνηκαν στὸ μεταξύ. Λυσσώδης στάθηκε δὲ ἀγώνας μὲ τὴν ἀντίδραση τῶν ὑπερστάσιμων πάτριων ἀριστοκρατῶν καὶ θύματα ἐπεσαν χιλιάδες καὶ χιλιάδες. Ὁ νεαρὸς Μικάδος μὲ τοὺς προοδευτικοὺς θριάμβεψε· στέριωσε τὴν προσωπικὴν του ἐλευθερία καὶ τὸν ἡγεμονικό του θρόνο, ἔκαμε ἀστικὲς μεταρρυθμίσεις κατὰ πρότυπα ἀμερικανικὰ κ' εὐρωπαϊκά, ἔδωκε στὸ λαὸς ἀστικὲς ἐλευθερίες, σύνταγμα κι ἁνοιξε τὶς πύλες στοὺς ζέναυς καὶ στὸ κεφαλαιο, ὑποστηρίζοντας τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξην χώρας. Κ' ἔτοι ἀρχιεστὴ ὡς οἰκονομικὴ ἀκμή, ποὺ τἀποτελέσματά της τὰ πίστωσαν αἱ θράμβοι τῶν ἡμερῶν μας.

Αὐτὰ τὰ παραδείγματα, νομίζω, φτάνουν γιὰ
νὰ δεῖξουν ἀπ' τὸν μέρος πώς δὲν εἶναι πρώτη
φορά, που γίνεται στὸν κόσμο συζήτηση, σὰν τὴ δι-
κή μας, γιὰ τὸ δρόμο που θὰ πάρῃ ἡ ἐξέλιξη σὲ μιὰ
χώρα, ἀπ' τέλλο πώς ἡ κοινωνιολογία καὶ χωρὶς
νὰ γίνη φυσικὴ ἡ θετικὴ ἐπιστήμη, προσφέρει ἀρ-
κετὰ στοιχεῖα ώστε ὁ παρατηρητὴς κ' ἔρευνητὴς
τῆς κοινωνίας — μεταχειριζόμενος τὴν μέθοδο τῶν φυ-
σικῶν ἐπιστημῶν, τὸ νόμο : ἴδιες ἡ ὅμοιες συνθήκες,
ἴδια ἡ ὅμοια ἀποτελέσματα — νὰ μπορῇ νὰ προφη-
τέψῃ κατὰ προσέγγιση, κατὰ πιθανότητα τὸ δρό-
μο τῆς ἐξέλιξης της. Πόθιοι ύποκειμενικοὶ καὶ τί συμ-
φέρει, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ ἐνὸς καὶ τέλλου, στὸ κα-
λὸ τοῦ ζήνους δὲν εἶναι σοβαρὰ ἐπιχειρήματα σὲ
μιὰ συζήτηση καθαυτὰ ἀντικειμενική. ποὺ ἀνοίξει σ'

μου. Δὲν τὴν καταλάβαμε ἀκόμη τὴν Ἐθρώπη. Δὲν καταλάβαμε ἀκόμα μήτε τὴν ἀρχαία τὴν Ἑλλάδα. Εἴμαστε ἀλογατακια νόστιμα, πηδηχτά, χαριτωμένα κι ἀπὸ σοῦ. Μὰ ζεχνούμε τὸ βιθυντόχαστο καὶ λυπητερὸ λόγο τοῦ Ξενοφώντα· "Ἄχρηστον μὲν γὰρ δήπον καὶ οἰκέτης καὶ σρότενμα ἀπεθέσεις". ἵππος δὲ ἀπειθῆς οὐ μόνον ἄχρηστος ἀλλὰ πολλάκις καὶ δσαπερ προδότης διαπράττεται (9). Τέτοια αἰστήματα, τέτοια φερσίματα μακριά μας. Νὰ τὸ κάμουμε ἀπόφαση μιὰς καὶ σώνει, μὲ θέληση ἀκλόνιστη, σοβαρή. Ἐδῶ χρέος μας, ἀλλίθεια, νῦναι σιδερένια ἡ θέληση μας, πάντα τίμιος ὁ νοῦς μας καὶ ἡ θυσία μας ἀπέραντη, γιατὶ σήμερα ἡ ἐνότητα είναι τάπαραιτητο ἀγαθό, ἡ μόνη δύναμή μας κ' ἡ ἐνότητα θέλει θυσία. δηλαδὴ ἀγάπη.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸ παρατραβήξουμε στὸ τραγούκό, τὸ κάτω κάτω τέ τρέχει; Τρέχει ποὺ δὲ καθένας φοβάται νὰ μημηθῇ τὸ γείτονά του, μπάσ καὶ πούνε πώς δὲν είναι ανεξάρτητος. Πειραματώνει καὶ δὲν ἀλλαζεῖ, τὸ πεῖσμα του μάλιστα γιὰ θέληση τὸ πεπερνφ, ἐνῶ δὲν ξέρω δυὸ πράματα ποὺ νὰ μοιάζουντε λιγώτερο, ἀφοῦ ἡ θέληση στηρίζεται σὲ μιὰ λογική καὶ τὸ πεῖσμα λογική δὲν παραδέχεται. Για

— 9) II. *Inn. Γ', 6*

αύτές τις στήλες μὲ τὸ φάνισμα τοῦ βιβλίου τοῦ Σκληροῦ. Αἰσθήματα ἀτομικὰ καὶ πατριωτικὰ ἀερολογήματα δὲν ωφελοῦν στὴ λύση τοῦ, ζητήματος μας. Ὁ Σκληρός μὲ τὴ μέθοδο τῆς σκέψης τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἔξεταστὴ τῆς κοινωνίας βεβαίωσε τὸ μοιραῖο μιᾶς δμοιας ἐξέλιξης καὶ στὴν κλασσικὴ πτυχία μας. Οἱ ἐπικριτές του μετατόπισαν τὸ ζῆτη μα στοὺς ἀτομικοὺς τους πόθους. Ὁ Ραμᾶς μάλιστα, θελοντας νὰ ποδείξῃ τὸ σαθρὸ τῆς μεθόδου τοῦ συγγραφέα τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» διαστρέφει τὰ λεγόμενά του σὲ βαθμὸ ποὺ δὲ θαρρῶ νὰ τὸ ἐπιτρέπῃ ἡ εἰλικρινής συζήτηση. Τὸν ἐπαναφέρω στὶς σελίδες τοῦ συκοφαντούμενου βιβλίου. Αὐτὸ λέει σαφέστατα πὼς ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιχάσταση ὅχι μόνο δὲν εἴται ἀντιγραφὴ τῆς γαλλικῆς ἀλλὰ τῆς τὰ καθέκαστα, δηλα τὸ Ραμᾶς νὰ παραστήσῃ, ἀλλὰ πὼς ἔφερε ἀρκετὰ συγκεχυμένο χαραχτῆρα. «Κατὰ βάθος ἦτο ἀστικὴ ἐπανάστασις προκληθεῖσα ὑπὸ τῆς πρωταρανοῦς οἰκονομικῆς εὐεξίας τῶν ἔσω καὶ εἴκαστικῶν στοιχείων, τῆς ἀμφυπνίσεως τοῦ ἔθνους φρονήματος ιδίως εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας ἀστικὰς τάξεις καὶ τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους» (σελ. 38). Ἐξωτερικὴ ἀναλογία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασης μὲ τὴ γαλλικὴ δὲν ὑπάρχει¹ βέβαια, ἐσωτερικὴ δμως τέτια θὰ βρῇ κι ὁ ίδιος ὁ Ραμᾶς ἀνατρέψῃ τὴν ἀναλογία πων κανεὶς τοῦ Ρουσσοῦ μὲ καρυοφύλι αλέρτικο, τοῦ Ἀλῆ Τεπενλελῆ μὲ τὸ Βολταῖρο. Πίεση φεουδαλικὴ στὸ ἔνα ξέσπασμα μὲ τὴν τυραννία τοῦ Ἀλύπασα καὶ τοῦ Σουλτάνου, δμοια πίεση φεουδαλικὴ στὸ ἄλλο μὲ τὴν ἀπολυταρχία τῶν Δουδοβίκων, ἀστικὴ ἀντίδραση καὶ στὰ δυό, ποὺ εἶχε ἀφορμὴ τὴν «οἰκονομικὴ ἀστικὴ εὐεξία καὶ τὴν ἀφύπνιση τῶν ἀστικῶν στοιχείων». Στὴ Γαλλία, ιδεολογικοὶ πρόμαχοι τῶν ἀστικῶν τάξεων: Ρουσσός, Βολταῖρος, στὴ φωμιοσύνη ιδεολογικοὶ πρόμαχοι τῶν ἀστικῶν ἔθνικῶν ίδεωδῶν: Ρήγας Φεραίος κι ἄλλοι λόγιοι τοῦ ἔθνους. Κι ἀν θέλομε νὰ προχωρήσωμε στὴν ἔρευνα καὶ στὴν ἀναλογία τῶν στοιχείων, οἱ φαναριώτες κι ὁι προύχοντες κοτζαμπασίδες, θαρρῶ, δὲν εἴται καὶ πολὺ ἔνθουσιώδεις ὑπέρμαχοι τοῦ σηκωμοῦ στὴν πρωτη ἀρχή του, δὲ διαπνέονταν ἀπὸ τὴν «ακαταλάγηρ εὐγενικὰ πατριωτικὴ ίδεα», ποὺ ὁ ἀπόγονος τοὺς ὑποβάνει μὲ τόσο ἀλαφρὴ ιστορικὴ συνείδηση.

Μὰ ἀναιρέσεις στὰ καθέκαστα δὲν παίρνουν τέλος, ἀν ἀρχίσωμε, νι ἀπαντήσεις σὲ προσωπικούς ὑπαίνιγμούς δὲν ὠφελοῦν στὸ ζήτημά μας. "Ενα πνεῦ

τοῦτο ἡ θέληση καποτες ἀλλάζεις δρόμο, ἥμα ἔρθης
καὶ τὴν δύνησης καλήτερα τὸ πεῖσμα δὲν ἀλλά-
ζει, ἀφοῦ δύνης δὲν ἔχει. Μὰ νὰ σᾶς τὰ ψυχολο-
γῆσω νέττα σκέττα; Ὁρίστε. Δὲν τὸ φταιώ γῳ.
Τί νὰ γίνῃ ποὺ συχνά ὁ ἔνας ἢ ὁ ἄλλος θάκουση τὴν
φαντασία του, τὸ καπρίτσιο του θάκουση, γιὰς νὰ μὴν
ἀκούσῃ, τουλάχιστο σὲ δλα — τὸ τουλάχιστο εἶναι ἀ-
ριστούργημα — γιὰς νὰ μὴν ἀκούσῃ τάχα τὸν Ψυχά-
ρη, σὰ νὰ μὴν ἀκουγε πρῶτος δ Ψυχάρης ἔναν κα-
νόνα ποὺ στέκει ὅξω ἀπὸ τὸν ἑαφτό του, καὶ ποὺ
ἀκαννάζεται πολλὲς τροπὲς ἵστι ἵστι δ Ψυχάρης τὸν

Ἐγώ παιδάκια μου, τύραννος δὲν είμαι. Αλλη τέχνη, όλη δύναμη δὲν ἔχω παρὰ νὰ σας ξηγώ ένα ένα. Πρῶτος μαθητής σας θὰ προκηρυχτῶ, άμα μὲ πείσετε πώς άντις τὸν τάδε τύπο, πιὸ σωστὰ τὸν τάδε πέτει νὰ συναθίσω. Τόδιεξα κόρλας πώς μὲ γενέζι

40) Κατωρθώσαμε μόνο μερικοί, ό 'Αργυρης 'Εφταλίωτης, ό Γρυπάρης, ό 'Ερμονος, ό Μαρκέτης, ό Παρορίτης, ό Σκοπελίτης, ό Ταχύκοπουλος — κι ό Σίμος Μενάρδος, στὰ γράμματα ποὺ μοῦ γράψει — μαζί μ' ἀφτούς δυὸς τρεῖς ἀλλοι, νάκολουσθούμε τὸ ίδιο σύστημα στὴν ὁρθογραφία καὶ στὴ γλώσσα. Κοιτάξτε ὅμως τὸν Παλαμᾶ, πῶς τὰ κανονίζει καὶ πάσι. Ανοίξτε τὸ Διαδεκάλογο, π. 110. Τί λέει; Τῶ γνωμικῶν. Νέ το στὸ τέλος κι ἀφτό.

μα «πουδασμένο, μελετημένο», δηπως χαραχτηρίζεται ο ίδιος ο Ραμᾶς τὸ συγγραφέα τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος», θάττων ἀστεῖο καὶ νὰ φανταστῆ κανεὶς πώς θέπεφτε σὲ ἀναλογίες παράλογες, ποὺ θέλει νὰ τοῦ ρίξῃ σοφιστικὰ διέπικριτής του, ἀλλά ζοντας τὸ βαθύτερο καὶ κύριο ἀστικὸ ἐλατήριο τῆς ρωμαϊκῆς ἐπανάστασης, ποὺ θέλει νὰ τονίσῃ σὲ κατ' ἀναλογία ἐφαρμογὴ νόμου «καμωμένου μὲ τὸ ἔτος θέλω!» Τὸ ξαναλέω, δὲ φανταζόμουν τὸ Ραμᾶ ἵκανὸ νὰ πέσῃ σὲ τέτια παραλλήγματα καὶ σοφιστεῖς καὶ μικρολογικὰ τερτίπια, ποὺ τὰ ἀδράζουν μοναχὰ δοῖς θέλουν νὰ θολώσουν τὴ συζήτηση, ἀντίκανοι νὰ μείνουν στὴν ούσιᾳ τῶν πραγμάτων.

‘Ως τόσο, γι’ έξελιξη, που ύποδειξε τὸ «Κοινωνικό μας ζήτημα», φανέρωσε τὸ θαῦμα της καὶ τόσο γρήγορα καὶ σὲ μορφή, που είναι ὁ πιὸ μεγάλος θρίαμβος γιὰ ἓνα τόσο σύντομο δρόμο κι οὐσιαστικὸ βεβλιαράκι. Εἰν ‘ἀλήθεια πώς αὐτὸν νειρεύτηκε ύποδο χὴ πιὸ γενναιόκαρδη ἀπ’ τις τάξεις τῶν δημοτικιστῶν, που στήριξε τὶς περώτες καὶ μεγαλύτερες ἐλαπίδες. ‘Η ἴστορια τοῦθειλε νὰ μὴ σκονταψῇ οὕτω καν σὲ σοβαρότητα κ’ εἰλικρίνεια σ’ αὐτὲς τὶς στήλες. Μὰ τὸ κακὸ τραχὸ δὲν είναι, οὔτε ἀδιόρθωτο. ‘Η κραυγὴ τοῦ βιβλίου βρῆκε ἀντίλαλο ἐκεῖ που τὸ δύναμη κ’ ἡ ἀγαπη τῆς ζωῆς καὶ τῆς προόδου μένουν νωπές κι ἀκμαλεῖς. ‘Οποιος αἰσθάνεται παρό μοια δύναμη, σ’ ὅποιου τὰ στήθη πνίσσει ζωὴ καὶ πόθος γιὰ τὴν πρόοδο, θὰ κατεβῇ ἐκεῖ μαζὶ μας. ‘Η στενοκεφαλιά, θ βυζαντινισμὸς κ’ ἡ μουχλα πνίγουν ἔδω. Γιὰ ζωντανοὺς δὲν εἰν ‘ὁ τόπος.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΥΜΝΟΣ ΣΤΟ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗ

—Ω, τῶν θεσμῶν φύλακα! ποὺ σῷρισεν ἡ Μοῖρα
καὶ τῶν πατροπαράδοτων τοῦ γένου μας σωτήρα,
ποὺ σώζεις ἀπ' τὸν κίντυνο, τὴν γλώσσα, τὴν θρησκεία,
π' ἀστροπελέκια καὶ φωτίες, τοξεύεις σὰν τὸ Δία
στοὺς καταπεύσοντας μαλλιαρούς· καὶ δίχως ν' ἀποστάση
—εἰς τὰς ἀπελφούς τοῦ χώρου ἀνέρχεσαι ἐπτάσεις —
ποὺ ὑψίδα, ἀχτίνες, κιβωτό, κάλαμο, παπαρδέλα
καὶ Φιδῶνα ἀνκάτεψες, καὶ στήν κορφῇ κανέλα
πούφαγες, ἀγνωστῆκες, καὶ φοιτητάδες φώτισες
ποὺ θάλασσα μᾶς τάκανες κι οὗτ' ἔνα δὲν ἀρώτησες,
ποὺ μὲ ίαμβικὸ περπάτημα τὸν Πήγασο κοιβάλησες,
καὶ δίπλα στήν Ἀχρόπολη, τὸ Γολγοθᾶ κοινάλησες,
σαράντα χρόνια ποιῆσες!....κι ἄλλα πολλὰ νὰ ζήσῃς,
τήν Πόλη στὸν Κεραμεικὸ σιμὸ νὰ κοιναλήσῃς.

ΜΠΟΡΑΣ

μου, μὲ σέβας, μὲ βνωμοσύνη σᾶς ἀκολουθῶ ἐκεῖ ποιεῖσθαι δίκιο. Δὲν ντρέπουμεις διόλου. Φιλότιμο σ' ἡ-
φτὰ δὲν ἔχω. Λέω μάλιστα νὰ σᾶς δώσω καὶ μιά
ἀφορμὴ καινούργια, νὰ μοῦ τὸ μαλογύσετε ἀπατο-
σας. Γιατὶ μὴ βλέπετε ποὺ φωνάζω καὶ σᾶς τὸ
ψέλνω. Ἀγαπᾷς ὅποιος φελνεῖ καὶ φωνάζει, ὅποιος ē-
σως καὶ θυμώνει. "Οποιος τὰ κρύψει μέσα του είνα
κακός, δχι ὅποιος τὰ κουδουνύζει μὲ τὴν εἰλικρινεια,
μὲ τὴν ἡσυχία τῆς πίστης καὶ τῆς ἀλήθειας.

Τὸ λοιπό, ξέρετε πῶς θὰ τελειώσῃ ἀφτή μας;
χουβέντα;

M' ἐνα ταξίδι

"Εμαθα τις προάλλες πώς ο Ταχκόπουλος πήγε στην Πρίγκηπο, τὸ θεόμορφο τὸ νησί, νὰ συναγρικηθοῦνε, μὲ τὸ Φωτιάδην μας καὶ μὲ τοὺς φίλους, γιὰ ἔνα δυὸ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦντε τὸ Νουμά. Ἐγώ λέω καμιὰ μέρα ὅλοι μας στὴν Πρίγκηπο νὰ πάμε νὰ κάμουμε τυνέδριο στοῦ Φωτιάδην, νὰ ξεπάσουμε πιὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα τὰ ζητήματα τῆς γραμματικῆς, νάκουνσω τὴ γνώμη σας, νάκουνσετε τὴ δικαιολογία της ιδέας της πλειονότητας της πολιτείας της Ελλάδος.

"Ενα μονάχα θά σές παρακαλέσω, νὰ μη μὲ βάζετε πρόεδρο, ἐπειδὴ ὁ πρόεδρος σωπαίνει και για σκοπέδων νὰ μωρολογήσω όλάκαριες ώρες.

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ВГАИНЕІ ҚДӨЕ ҚЕРІАКХ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 3.—Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τριμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντροφες.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, 'Ομόνοια-Εθν. Τράπεζα 'Υπ. Οικονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιάδρομου ('Ακαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου ('Ομόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Εστίας» Γ. Κοιλάρου καὶ Σακέτου (άντικρυ στὴ Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

*Oι ἀρχαιολογικοί βαθμοισμοί. — Ἡ Ἐθνική
γιορτή. — Oι Ἑλληνες στὴν Ἀφρική. —
Ἄγιογραφίες καὶ προσωπικά. — Καὶ πάλι
δικ. Χατζηδάκης.*

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΙΣΜΟΙ ξακολουθοῦντε πάνω στὴν Ἀκρόπολη. Οἱ ἀρχαιολόγοι ξερίζουσαν τὰ χαροπέδια καὶ τὶς παπαρούνες γὰρ νὰ καθαριστῇ δὲ τόπος, μ' ἀλήθεια γὰρ νὰ γεμίσῃ σκόνη, ὅμως τόσα μαθαίνουμε πώς φυτεύουντε κασσό διπλα στὸ πεζούντι τῶν τειχῶν τοῦ Κίμωνα. Κιοσὸ στὴν Ἀνθοπόλη! Μά περιβόλι θὰ τὴν κάπουντε; Δὲ μέρει πιὰ παρὰ νὰ βάλουμε καὶ συντριβάνια καὶ γούνινες μὲ κρυστάφαρα μέσα. Κ' ἵσως γληγόρα νὰ γίνη κι αὐτὸ γιατὶ τέτοιες μᾶς δινουν ἐλπίδες οἱ τρεῖς φοινικιὲς ποὺ φυτέψαντε πρός τὰ δυτερὰ τοῦ Παρθενώρα. **Ω Φειδία!* **Επεῖ ποὺ ἄλλοτε ἔμαρτπε τὸ κράνος κι ἀστράφτανε τ' ὅρματα τῆς Ποσειδώνος* **Αθηνᾶς τῷδε οἱ ἀπόγονοι σου ωιμάζουντε γούνιαδες!*

Κάποιος ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ σώσῃ ἡ ὀρχατα μηνημεῖα
ἀπὸ τὰ δργια τῶν ἀρχαιολόγων. *Αν τοὺς ἀφίσουμε τὸ δρό-
μο λεύτερο δὲν πρέπει νὰ μᾶς φαρῇ παράξενο ἢ τὸ καταφέ-
ρουντ νὰ βγάλουν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ ἐρείπια κάθε χάρη καὶ
Ιδιορυθμία ποὺ τοὺς ἔδωσε ή μεγάλη τεχνήτρα ή Φύση καὶ
τῆς Ἰστορίας οἱ ἀλλαξοναιώνεις. Διχως ἄλλο θὰ φαντάζουν-
ται πώς αὐτὲς διαθαρραγοῦνται καὶ ἔξωραδύμος τῆς Ἀκρόπο-
λης θ' ἀρέσσου στοὺς ξένους. Ἐμεῖς δὲ συνηθίζουμε νὰ πολυ-
ρωτοῦμε τοὺς ξένους γιὰ τὰ δικά μας πράματα, γιατὶ πρώτα
πρῶτα ρωτοῦμε τὴ δικῇ μας τὴ φωματικὴ ψυχή. *Ομως ἢν
αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἔχει σημασία γι' αὐτοὺς μηποδοῦμε νὰ
τοὺς βεβαιώσουμε πάσι—απ' ὅσα ἀκούσαμε—λάθος κάνουντε,
γιατὶ οἱ ξέροι ἔχουντε ἀγανακτήσει μὲ τοὺς βαρβαρισμοὺς ποὺ

* * *

Νά σας και πάλε οι ἀστερίσκοι. Θή πή πώς
τέλειωσε τό νούμερο δύο. Καὶ τέλειωτε περίφημα,
ὅσο δύσκολο κι ἀν εἴγανε, ἀφοῦ σας μίλησκ μὲ τὴν
καρδιά μου, κ' ἡ καρδιὰ νίκησε πάντα δόξες τῆς δυ-
σκολίες.

¹Ας ἀρχίσουμε τώρα καὶ τὸ τρία. Μὲ τὸ συμπάθειο που λέει δὲ χωρίκος.

Τὸ τρία πολὺ πιὸ ἔφοδο Πιὰ τοὺς δασκάλους.
Μὰ νὰ ξαναγυρίσουμε πρῶτα στὸ ζήτημα τῆς
ἡθικῆς, ὡφοῦ τὸ προκτηρύξαμε κιόλας πῶς ηθικὸ ζή-
τημα τὰ ζήτημα τὰ γλωσσικά

Μὲ τὴν ἡθικὴν λοιπὸν δὲ ἀθρωπός κάνει δύναμην καὶ μὲ τὴν δύναμην μπορεῖ νάντισκέται ἥσυχα, δίχως λόγια πολλά, μὰ καὶ δίχως φόβο. Βλέπω χ' ἡ δεῖ λικ σὲ μερικούς μας φίλους είναι μεγάλη. "Ἐνας ἄ-
ξαφνα θὰ σου τὰ φέρη μὲ τρόπο ποὺ νὰ σου γράψῃ τὴ δημοτικὴ μόνο σὲ στίχους, ἐνῶ γιὰ τὰ πεζὰ δι-
πόλεμος χ' ἡ ἀντάρχα. Σὰν τοῦ τὸ παρατηρήσης καὶ τοῦ τὰ ποδείζης πώς ἀπὸ τέτοιο λόγῳ δὲν ξεπεξέβει ἀπὸ τὸν Πήγασό του, σου ἀποκρίνεται γλυκὰ πώς μας ἀγαπᾷ, μᾶς θαμάζει, κι ὅ.τι θελει, μὰ πώς γιὰ τὸ ζῆτημα δὲ σκοτώνεται· τὸ συλλογίζεται ψυ-
χος. Παιδιάτικες ἀνώφελες ψυχές. Senza infan-